

**Глухівський національний
педагогічний університет
імені Олександра Довженка:
150 років розвитку**

Монографія

Глухів - 2024

УДК 378.4(477.52-21)ГНПУ
Г 55

*Рекомендовано до друку та розповсюдження вченою радою
Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка
(протокол № 3 від 23 жовтня 2024 року)*

Рецензенти:

Віктор КОЦУР - академік НАПН України; доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії і культури України та спеціальних історичних дисциплін Університету Григорія Сковороди в Переяславі, заступник голови Національної спілки краєзнавців України, заслужений працівник освіти України;

Сергій Дегтярьов – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Сумського державного університету, в.о. голови Сумської обласної організації національної спілки краєзнавців України.

Наукова редакція:

Олександр Курок – доктор історичних наук, професор, в.о. ректора Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Наталія Ткаченко – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Андрій Гриценко – доктор педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту філології та історії Глухівського НПУ ім. О. Довженка.

Г 55 **Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка: 150 років розвитку:** монографія / за ред. Олександра Курка, Наталії Ткаченко, Андрія Гриценка. Глухів. 2024. 626 с.

ISBN 978-966-376-130-5

У монографії узагальнено та висвітлено основні віхи діяльності Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка від часів його заснування до сьогодення.

Видання присвячено 150-й річниці з дня заснування закладу і адресовано науково-педагогічним працівникам, здобувачам освіти, історикам та широкому колу читачів.

УДК 378.4(477.52-21)ГНПУ

ISBN 978-966-376-130-5

© Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2024
© ФОП Цьома С.П., 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА..... 7

**РОЗДІЛ 1. ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА: У ПОШУКАХ
ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА..... 9**

*Крижанівський В. М. З історії становлення та розвитку
учительського інституту в Глухові (1874–1954 рр.) 9*

*Гриценко А. П. Діяльність Глухівського педагогічного інституту в
1954–2000 рр. 36*

*Зінченко В. П. Функціонування Глухівського державного
педагогічного університету у 2001–2009 рр..... 62*

*Біліченко П. Г. Нова доба в становленні Глухівського
національного педагогічного університету імені Олександра
Довженка (2009 р.– сьогодні).....78*

*Хроленко М. В. Традиції та інновації в підготовці майбутніх
педагогів.....95*

*Ткаченко Н. М. До нових наукових вершин та міжнародного
співробітництва 108*

**РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЧНА ТА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В
КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА
ДОВЖЕНКА 127**

*Курок В. П., Хоруженко Т. А. Глухівський учительський інститут
як фундатор технологічної освіти в закладах вищої освіти.....127*

*Курок В. П., Гриценко А. П., Ткаченко Н. М. Історія факультету
технологічної і професійної освіти..... 147*

Самусь Т. В. Підготовка педагогів професійного навчання в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка: від історії до сучасності..... 191

Курок В. П., Бурчак С. О. Розвиток творчості майбутнього вчителя як чинник його успішної професійної діяльності в умовах сьогодення..... 207

РОЗДІЛ 3. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОМУ ІНСТИТУТІ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ОСВІТНІХ ЗМІН.....221

Курок О. І. 150-річна традиція підготовки вчителів початкових класів у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка..... 221

Зенченко Т. Ф., Собко В. О., Вишник О. О., Литвинов А. С., Мозуль І. В., Непомняща Г. І., Решетняк В. Ф. Практико-орієнтована методична підготовка вчителів початкових класів: традиції, досвід, інновації..... 241

Бірюк Л. Я., Поліщук В. М., Тюльпа Т. М., Біліченко П. Г. Психолого-педагогічна підготовка фахівців: історичний та сучасний контекст..... 277

РОЗДІЛ 4. ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА В ГЛУХІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА: ВІД ТРАДИЦІЙ ДО ІННОВАЦІЙ 312

Мегем О. М. Факультет природничої і фізико-математичної освіти: становлення і розвиток (1874-2001 рр.)..... 312

Луценко О. І., Хлонь Н. В., Сухойваненко Л. М. Міщенко С. М. Біографії-персоналії факультету природничої і фізико-математичної освіти..... 330

Грудинін Б. О. Підготовка вчителів фізики та природознавства до проведення дослідницької діяльності в школі (початок ХХ століття).....368

Коренева І. М. Інноваційні процеси природничо-математичної освіти: сьогодення та перспективи..... 378

РОЗДІЛ 5. ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ФІЛОЛОГІЇ ТА ІСТОРІЇ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА 406

Гриценко А. П. Історичний аспект виникнення та становлення Навчально-наукового інституту філології та історії.....406

Гоголь Н. В., Гричаник Н. І., Клейменова Т.В., Лучкіна–Загородня Л. В., Медвідь Н. С. Становлення та розвиток фахової підготовки вчителів мовно-літературної освітньої галузі в Навчально-науковому інституті філології та історії..... 432

Гриценко А. П., Прокопчук В.С. Трансформація історичної та суспільствознавчої освіти в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка.....469

Заремська І. М. Кафедра іноземних мов та методики викладання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: від історії до сучасності..... 520

РОЗДІЛ 6. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ НА ФАКУЛЬТЕТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКЦІЇ.....546

Загородня Л. П., Куліш І. Д., Дмитренко А. П., Тітаренко С. А., Марєєва Т. В., Данильченко І. Г., Аторіна В. М., Гордій Н. М., Корякіна І. В., Лісневська Н. В., Лисиця В. В., Барсуковська Г. П. Підготовка фахівців спеціальності «Дошкільна освіта»: минуле і сьогодення..... 546

Хлус Н. О., Гриценко А. П., Курілова В. І., Бутенко Г. О., Синіговець В. І., Цись Д. І., Кузюра Г. М., Петрикей О. О., Редько С. Ю. З історії становлення та розвитку предметної спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)» в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка..... 587

Кафедра іноземних мов та методики викладання Глухівського НПУ імені Олександра Довженка: від історії до сучасності

Заремська І. М.,

*кандидат філологічних наук, старший викладач
кафедри іноземних мов та методики викладання
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

Кафедра іноземних мов та методики викладання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, створена наприкінці 1980 р., мала свою передісторію, сповнену пошуків шляхів становлення і творчої праці. Навчання іноземних мов у нашому закладі вищої освіти розпочалось ще в 1880 р., коли в Глухівському вчительському інституті завдяки зусиллям його першого директора О. В. Белявського почали викладати німецьку мову. На той час з-поміж усіх учительських інститутів Російської імперії німецьку мову вивчали лише в Санкт-Петербурзі та Глухові – колишній столиці Лівобережної Гетьманщини [1, с. 11; 13, с. 158–159; 16, с. 250–251; 18, с. 27–28; 22; 30, с. 234–235; 31, с. 20–21; 33, с. 13–14].

Після реорганізацій закладу освіти 1918 р. та українізації освітнього процесу протягом першої половини 1920-х рр. викладання іноземних мов у Глухівському педагогічному інституті пов'язане з іменами **Олени Карлівни Іваницької** (викладачка німецької мови в 1918–1923 рр.), **Н. І. Русової** (викладачка французької мови в 1918–1921 рр.) та **Олени Болеславівни Гурби** (Якубовської) (викладачка німецької мови в 1923–1924, 1930–1941, 1943–1947 рр.) [1, с. 158; 23, с. 20, 42; 24, с. 121; 29, с. 38–39; 32, с. 14–16].

Після закриття педінституту влітку 1924 р. в Глухові залишилося лише декілька викладачів. Окрім викладача української мови та секретаря ліквідаційної комісії А. В. Кириченка, викладача трудового навчання, практикуму з виготовлення фізичних приладів та навчальних посібників Т. А. Криушенка, на Глухівських педагогічних курсах працювала також уже згадувана Є. Б. Гурба (1875–1960). Усі вони потім довгий час, незважаючи на процеси суцільної колективізації, форсованої індустріалізації, Голодомору 1932–1933 рр., а також сталінських репресій, продовжували працювати викладачами

Глухівського педагогічного технікуму і педагогічного інституту [22, с. 36].

Цікавим є походження та життєпис Олени Болеславівни Якубовської, яка народилася 1875 р. у родині польсько-українських шляхтичів. Через смерть батьків молода дівчина виховувалася в родичів, які мешкали на теренах підросійської Польщі. Вона здобула гарну освіту: 1897 р. вона закінчила Інститут шляхетних дівчат. До 1914 р. у Варшаві працювала в освітній сфері. Її чоловік, Гурба (Гурбов) Василь Тарасович (середина 1860-х рр. – 11 вересня 1939) у 1888 р. закінчив Глухівський учительський інститут. Потім він до 1889 або 1890 р. працював там письмоводом. Після роботи в інституті був направлений на роботу викладача школи на території польської частини Російської імперії. Дослужився до посади інспектора молодших та середніх навчальних закладів. Мав чин надвірного радника. З початком Першої світової війни сім'я знову повернулася до Глухова Чернігівської губернії.

Очевидно, у 1915 р. Олена Гурба була призначена викладачкою німецької та французької мов у Глухівській чоловічій гімназії, також працювала до 1923 р. в інших школах міста. До Глухівського інституту народної освіти вона перейшла восени 1923 р., де до літа 1924 р. викладала німецьку мову. У 1930–1941 рр. (з перервами) – викладачка німецької мови в Глухівському педтехнікумі та педагогічному / учительському інституті. У роки фашистської окупації жила в Глухові. З 10 листопада 1943 р. – викладачка німецької мови Глухівського учительського інституту. У 1946–1947 рр. навчальному році мала навантаження обсягом пів ставки для викладання факультативного курсу «Німецька мова» на погодинній основі. Від 15 серпня 1947 р. Олена Болеславівна була звільнена з посади викладача німецької мови. Хоча вже 29 серпня 1947 р. її було призначено на посаду викладача російської мови Глухівського учительського інституту. 17 червня 1948 р. керівництво інституту повідомило О. Б. Гурбу про відсутність навантаження та неможливість забезпечити роботою. Померла в Глухові 5 липня 1960 р.

У родині Гурбів народилося вісім дітей. Серед них варто виокремити їхнього сина Віктора Васильовича Гурбу (1914–1981) – кандидата технічних наук (1972), Героя Соціалістичної Праці (1966). Багато років (із 1958 і до самої смерті) він обіймав посаду

директора Дзезказганського гірничо-металургійного комбінату, був депутатом Казахської РСР чотирьох скликань, також двічі обирався депутатом Верховної Ради СРСР [23, с. 121].

З відновленням восени 1943 р. освітньої діяльності Глухівського учительського інституту після визволення Глухівщини від фашистських загарбників та завершення німецько-радянської війни за директорства **Григорія Львовича Сапітона** (1901–1954) [12, с. 11-12, 56-58; 14, с. 25-27; 17, с. 172; 20, с. 76-77] у складі кафедри мов і літератури було створено предметно-методичну комісію іноземних мов, у якій працювали: **Ганна Андріївна Саханова** (Стеценко) – викладачка німецької мови в 1954–1959 рр. [28, с. 315], **Тамара Григорівна Гриценко** (Шейко) – викладачка англійської мови в 1956–1979 рр. [25, с. 111], **Ніна Георгіївна Лісова** (Пудовікова) – викладачка французької мови в 1961–1970 рр. [27, с. 151], **Дмитро Васильович Іванюк** – викладач німецької мови в 1964–1969 рр. [7, с. 110], **Лідія Тимофіївна Ніканорова** – викладачка німецької мови в 1967–1992 рр. [4, арк. 1-78], **Тамара Іванівна Михальченко** (Костіна) – викладачка німецької мови в 1971–1975 рр. [27, с. 135], **Василь Іванович Пилипчук** – викладач німецької мови в 1975–1977 рр. [26, с. 185], **Микола Михайлович Москаленко** – викладач німецької мови в 1977–1978 рр. [27, с. 137], **Раїса Іванівна Кленицька** – викладачка англійської мови в 1971–1983 рр. [1, с. 158; 25, с. 117-118].

Завідувачкою предметно-методичної комісії з 1967 по 1981 рр. плідно працювала старший викладач **Лідія Тимофіївна Ніканорова (Додонова)** [4, арк. 31, 33-34, 41, 52, 55]. Лідія Тимофіївна народилася 2 жовтня 1928 р. у м. Муромі Владимирської області Російської РФСР (з 1991 р. – росія) у родині службовців. З вересня 1948 по червень 1952 р. навчалася на німецькому відділенні факультету іноземних мов Іванівського державного педагогічного інституту (з 1973 р. – Іванівський державний університет, м. Іваново, росія), який закінчила за спеціальністю «Німецька мова» та здобула кваліфікацію вчителя німецької мови середньої школи. Із червня 1952 по лютий 1955 р. за направленням працювала вчителькою середньої школи № 5 м. Калуги. У 1955–1959 рр. у рамках спецвідрядження Калужького міськвійськкомату працювала в групі радянських військ Німецької Демократичної Республіки (далі – НДР). Наприкінці березня 1959 р. разом з чоловіком-військовослужбовцем переїхала до України

в м. Запоріжжя. У січні 1961 р. чоловік був переведений до м. Глухова Сумської області [4, арк. 3–7]. Згідно з наказом ректора Глухівського педагогічного інституту О. Д. Томчука (№ 125 від 25.08.1962) була призначена викладачем німецької мови з 27 серпня 1962 р. Згідно з рішенням ради Інституту була переведена на посаду старшого викладача з 16 січня 1964 р. (наказ № 17 від 27.01.1964 р.). Зокрема, у 1973–1981 рр. керувала Клубом інтернаціональної дружби (далі – КІД), активно вже у 1970-х рр. використовувала технічні засоби навчання (далі – ТЗН), два роки працювала відповідальним секретарем приймальної комісії [4, арк. с. 41, 46, 60–65]. Через звільнення доцента Остапенко О. І. на неї були покладено виконання обов'язків завідувача кафедри іноземних мов з 11 жовтня 1989 р. (наказ № 132-К від 11.10.1989) [4, арк. 20-23]. Була звільнена з посади в. о. завідувача з 8 вересня 1990 р., залишившись на посаді старшого викладача на один рік (наказ № 121-К від 07.09.1990). Потім строк виконання обов'язків продовжувався ще декілька разів. Звільнена 11 липня 1994 р. у зв'язку із закінченням строку трудового договору (наказ № 42-К від 04.07.1994 р.) [4, арк. 77].

Першим завідувачем кафедри іноземних мов відповідно до наказу 10-К від 02.03.1981 р. було призначено 20 лютого 1981 р. доцента **Миколу Павловича Сєрова** (до 13 жовтня цього ж року). Він народився 20 листопада 1923 р. у селищі Ртищєво Ртищєвської волості Саратовської губернії (нині – місто Ртищєвського району, Саратовська області, рф). У 1941 р. закінчив Казахський республіканський бібліотечний технікум (м. Алма-Ата, Казахська РСР). Після німецько-радянської війни, з 1947 по 1951 рр., навчався за спеціальністю «Англійська мова» в Горьковському педагогічному інституті іноземних мов (нині – Нижньогородський державний лінгвістичний університет ім. М. О. Добролюбова, м. Нижній Новгород, рф). У 1951 р. був призначений викладачем англійської мови факультету іноземних мов Каракалпацького педагогічного інституту (нині – Каракалпацький державний університет ім. Бердаха, у місті Нукус Республіки Каракалпакстан, Узбекистан). Потім, із 1955 по 1957 рр. працював викладачем та деканом факультету іноземних мов Туркменського педагогічного інституту (нині – Туркменський державний педагогічний інститут ім. Сеїдназара Сейді, м. Туркменабад). У 1957 р. переїхав до м. Волгограда, де майже півтора десятиліття працював старшим викладачем кафедри

іноземних мов Волгоградського сільськогосподарського інституту (нині – Волгоградський державний аграрний університет, м. Волгоград, рф). З 1971 р. працював в. о. завідувача кафедри іноземних мов та англійської філології Калмицького державного інституту (м. Еліста; нині – Калмицький державний університет ім. Б. Б. Городовікова, Республіка Калмикія, рф). У 1979 р. приїхав до України. Працював в Ізмаїльському державному педагогічному інституті. 20 лютого 1981 р. призначений на посаду доцента, завідувача кафедри іноземних мов Глухівського державного педагогічного інституту ім. С. М. Сергєєва-Ценського. М. П. Серов володів англійською, німецькою, французькою, казахською, а також татарською мовами, був автором 39 друкованих праць, серед яких 6 навчальних посібників, 2 брошури та понад 30 наукових статей. 20 жовтня 1981 р. звільнений з роботи за власним бажанням [28, с. 321].

Згодом кафедру очолював **Анатолій Васильович Андрійчук** (1982 р. – серпень 1984 р., січень 1985 р. – 1987 р.), людина непересічного філологічного обдарування, яка досконало знала англійську та німецьку мови, володіла польською, а також самостійно опановувала китайську, іспанську та французьку мови.

Андрійчук Анатолій Васильович (1936 – 1996) народився 22 листопада 1936 р. в місті Глухові тоді ще Чернігівської області в сім'ї службовців. У 1944 р. пішов до школи. У 1956 р. закінчив 10 класів Глухівської середньої школи робочої молоді та в липні цього ж року був мобілізований до лав радянської армії. Демобілізувавшись у листопаді 1958 р., працював на посаді художника-рекламіста Глухівського гарнізонного будинку офіцерів. У вересні 1959 р. вступив до Київської школи МВС, після закінчення якої у 1961 р. працював у Глухівському райвідділі міліції. У 1964 р. був звільнений з органів МВС і продовжив військову службу в лавах радянської армії.

У 1963 р. вступив на факультет іноземних мов Харківського державного університету, який закінчив у 1969 р. й отримав спеціальність філолога, викладача англійської мови. Навчаючись в університеті, почав працювати на посаді вчителя англійської мови Глухівської середньої школи № 4 і за сумісництвом працював на посаді викладача німецької мови Глухівського СПТУ № 1 та викладача англійської мови при аспірантурі Всесоюзного науково-дослідного інституту луб'яних культур. Із серпня 1970 р.

по липень 1974 р. працював на посаді перекладача з німецької мови у військових частинах у НДР. Повернувшись додому, працював на посаді старшого юрисконсульта в Глухівському райвиконкомі. З березня 1976 р. працював на посаді перекладача у відділі науково-технічної інформації та викладача німецької мови при аспірантурі Всесоюзного науково-дослідного інституту луб'яних культур (далі - ВНДІЛК) у м. Глухів. З лютого 1978 р. працював на посаді викладача англійської мови Глухівського державного педагогічного інституту ім. С. М. Сергєєва-Ценського і з березня 1979 р. по серпень 1980 р. – на посаді завідувача навчальної частини із загальноосвітніх дисциплін Глухівського СПТУ № 15 [2, арк. 7–10].

У вересні 1980 р. був прийнятий на посаду викладача ПМК іноземних мов Глухівського державного педагогічного інституту імені С. М. Сергєєва-Ценського [2, арк. 3]. Проводив практичні заняття з англійської та німецької мов на I–IV курсах факультетів учителів початкових класів та загальнотехнічних дисциплін і праці. Зарекомендував себе добросовісним викладачем, який гарно володів англійською та німецькою мовами та методикою їх викладання. У своїй роботі використовував технічні засоби навчання, готував методичні розробки лабораторних і практичних занять (були розроблені матеріали до занять з англійської мови за темами: «Дієслово. Видочасові форми дієслова», «Правильні та неправильні дієслова», «Прикметники» «Порядок слів у англійському реченні» тощо [2, арк. 51–52]), виступав з науково-теоретичними доповідями на наукових конференціях інституту і на методичних семінарах кафедри, брав активну участь у художній самодіяльності інституту [2, арк. 15], керував науково-дослідницькою роботою студентів [2, арк. 50], організовував роботу методичного й наукового семінарів кафедри, сприяв розвитку творчої думки і впровадженню в роботу передових, сучасних форм. Проводив профорієнтаційну роботу, публікував статті в різних місцевих видання [2, арк. 53].

З 2 січня 1982 р. А. В. Андрійчук виконував обов'язки завідувача кафедри іноземних мов Глухівського ДПІ ім. С. М. Сергєєва-Ценського [2, арк. 17].

У серпні 1984 р. Анатолія Васильовича звільнили з посади завідувача кафедри іноземних мов та старшого викладача кафедри [2, арк. 28]. Це звільнення було обґрунтовано таким чином: «Протягом 1982–1984 рр. А. В. Андрійчук систематично

пропонував колегам по роботі для обговорення питання так званої «русифікації України», дискримінації української культури, називав росіян зневажливими словами, деякі негативні прояви в національних відносинах в Україні у довійськовий період асоціював із сучасністю» [2, арк. 33].

Відтак, зрозумілими тепер стають причини звільнення, адже такі погляди були неможливими в період радянської влади, тому викладач «поплатився» за свій патріотизм посадою, іміджем і взагалі роботою.

На щастя, у січні 1985 р. Анатолій Васильович був відновлений на посаді завідувача кафедри іноземних мов та старшого викладача кафедри Глухівського педінституту [2, арк. 34] і до вересня 1987 р. керував роботою кафедри, а до листопада 1989 р. залишався на посаді старшого викладача. У листопаді 1989 р. звільнився у зв'язку з переведенням на іншу роботу (вчитель англійської мови у СШ № 2) [2, арк. 34–35]. Передчасно помер А. В. Андрійчук 1 листопада 1996 року на 60-му році життя в рідному Глухові на Сумщині.

На початку вересня 1987 р. кафедру іноземних мов Глухівського педінституту очолив **Василь Іларіонович Остапенко**, якого Міністерство освіти Української РСР направило до інституту з метою його «зміцнення висококваліфікованими кадрами» [3]. Досвідчений науковець, працюючи завідувачем кафедри до 30 вересня 1989 р., сприяв поліпшенню організації методичної та науково-дослідної роботи викладачів кафедри (опубліковано 7 друкованих праць), брав активну участь у виховній роботі, зокрема створив студентський театр-студію, учасники якого робили постановки не тільки для студентів та викладачів педагогічного інституту, а й для мешканців міста з благодійною метою [3].

Виконували обов'язки завідувача кафедри Раїса Іванівна Кленицька (з вересня 1984 по серпень 1985 р.) та Лідія Тимофіївна Ніканорова (з жовтня 1989 по вересень 1990 р.).

На той час на кафедрі працювали **Людмила Вікторівна Бондаренко** (викладачка англійської мови у 1972–2012 рр.), **Зінаїда Максимівна Єроха** (викладачка німецької та англійської мов у 1974–1998 рр.), **Ольга Костянтинівна Мілютіна** (викладачка англійської мови з 1979 р.), **Людмила Миколаївна Бабичева** (викладачка англійської мови у 1980–1984 рр.), **Тетяна Миколаївна Федоряко** (Крекотіна) (викладачка

англійської мови у 1981–1983, а також 1998–2003 рр.), **Ольга Андріївна Комарова** (викладачка німецької мови у 1982–1985 рр.), **Валентин Вадимович Дерев'янкін** (викладач англійської мови у 1985–1987 рр.), **Наталія Миколаївна Короткова** (викладачка німецької та французької мов у 1986–2008 рр.).

Серед колег відрізнялася надзвичайною ерудованістю, відчуттям педагогічного такту, глибокими і ґрунтовними знаннями фахових дисциплін **Людмила Вікторівна Бондаренко**, яка, за спогадами колег, мала чітку педагогічну траєкторію та бажання передавати знання студентам, знайомлячи їх не лише із англійською мовою, а і з культурою англомовних країн, їхньою історією та особливостями сучасного життя [1, с. 158–159]. Манеру викладання Людмили Вікторівни можна вважати достатньо строгою, адже здобувачі вищої освіти отримували значну кількість різноманітних завдань – від лексико-граматичних до індивідуального читання і опрацювання англомовних текстів різних жанрів і стилів, читання англомовної літератури в оригіналі із подальшим висвітленням результатів своєї роботи перед аудиторією і викладачем. На той час Л. В. Бондаренко створювала авторські навчально-методичні комплекси для роботи із адаптованою англомовною художньою літературою, які супроводжувалися аудіоматеріалами, що було на той час революційним кроком. Результати такої кропіткої праці дали свої плоди, адже значна кількість студентів Людмили Вікторівни обрали викладацький і вчительський шлях, продовжуючи справу Викладача з великої літери.

Разом з Людмилою Вікторівною Бондаренко працювала **Зінаїда Максимівна Єроха**, яка здобувала освіту на факультеті романо-германської філології Чернівецького державного університету, який закінчила в 1964 р. за спеціальністю «Німецька мова та література» з присвоєнням кваліфікації філолога, учителя німецької мови середньої школи. Деякий час Зінаїда Максимівна працювала вчителькою іноземної мови в Глухівській школі робітничої молоді (з жовтня 1964 по червень 1965 р.), а з 1 вересня 1965 р. перейшла до Глухівської середньої школи № 1 [3].

З 1 жовтня 1974 р. була обрана на посаду викладача німецької мови ПМК іноземних мов. За спогадами випускників, її заняття відзначалися високою активністю студентів, індивідуальним підходом при виконанні самостійної роботи

студентів. Багато працювала над підвищенням мотивації до вивчення іноземної мови. Багато хто зі студентів навчався на курсах та ставали вчителями німецької мови. Очолювала в 1986–1995 рр. інститутський відділ Організації Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Звільнена з посади асистента кафедри російської та іноземної мов 27 червня 1998 р. [1, с. 158–159; 3].

Викладачі кафедри забезпечували викладання іноземних мов для студентів усіх факультетів, активно залучали їх до позанавчальної роботи з іноземних мов. Гарною практикою було «інтернаціональне листування» зі своїми колегами та однолітками з-за кордону. Суттєво доповнював діяльність кафедри Клуб інтернаціональної дружби, члени якого брали участь у різноманітних фестивалях, зустрічах, концертах, які проводили різні освітні заклади колишнього СРСР, знайомилися з культурою та традиціями інших народів, зокрема Молдавії, Грузії, Болгарії, Чехословаччини, Польщі тощо.

Робота освітян на той період була ускладнена «загальнодержавним психозом» 1960–1980-х рр., пов'язаним з боротьбою з «українським буржуазним націоналізмом» та «сіонізмом». Так, у 1984 р. завідувач кафедри іноземних мов А. В. Андрійчук був необґрунтовано звинувачений в українському націоналізмі та звільнений із закладу вищої освіти. Щоправда на початку 1985 р. справедливість було відновлено і викладача поновлено на роботі [1, с. 158; 2].

У грудні 1993 р. кафедру іноземних мов було реорганізовано в кафедру російської та іноземних мов під керівництвом кандидата філологічних наук (1990), доцента (1994) **Тетяни Сергіївни Ніфанової** (1953-2023). Розпочався новий етап в історії кафедри, пов'язаний з підготовкою фахівців на педагогічному факультеті (декан – Генріх Степанович Ковальчук) за спеціальностями «Початкове навчання та іноземна мова (англійська)», кваліфікація «вчитель початкових класів та іноземної мови (англійської)» та «Дошкільне виховання», спеціалізація «мова і література (англійська)» з кваліфікацією «Вихователь дітей дошкільного віку з правом проведення занять англійською мовою» (1997) [1, с. 110; 19, с. 143].

Першими випускниками спеціальності «Початкове навчання та іноземна мова (англійська)» були Ткаченко Наталія Миколаївна та Пінчук Ірина Олександрівна, які продовжили працювати в стінах закладу вищої освіти.

Наталія Миколаївна Ткаченко – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків, авторка понад 100 наукових праць, серед яких 3 монографії, 11 навчальних та навчально-методичних посібників, 7 публікацій у періодичних виданнях, проіндексованих наукометричними базами Scopus / Web of Science, ініціатор та учасник різних міжнародних заходів і проєктів [1, с. 159].

Зауважимо, що Наталія Миколаївна розпочала професійну діяльність на посаді вчителя англійської мови Глухівської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 2 – ліцею, успішно поєднуючи її з навчанням в інституті. Талановита студентка, активна учасниця різноманітних освітніх проєктів і конкурсів привернула увагу тодішніх викладачів, і у 2001 р. їй було запропоновано продовжити вдосконалювати педагогічну і філологічну майстерність на посаді викладача кафедри іноземних мов.

Молодий фахівець із потужною педагогічною енергією і жагою до наукових здобутків, Н. М. Ткаченко відразу здобула авторитет у колег і повагу у студентів. Завжди енергійна, повна нових ідей і зацентрована на інноваціях в освіті, Наталія Миколаївна зініціювала значну кількість проєктів і нових перспектив для кафедри.

Постійно підвищуючи кваліфікацію і вдосконалюючи професійну майстерність, Н. М. Ткаченко вступила до аспірантури, навчання в якій успішно завершила захистом дисертації «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до проєктування позаурочної виховної діяльності» (2011) і здобула науковий ступінь кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти».

Протягом 2014–2016 рр. виконуючи обов'язки завідувача кафедри іноземних мов та методики викладання, Наталія Ткаченко активно розвиває як методичну діяльність, де особлива увага приділяється організації педагогічної практики майбутніх учителів, так і наукову. У цей період з'являються і перші паростки міжнародної академічної мобільності, першопрохідцями якої якраз і стають викладачі кафедри іноземних мов та методики викладання [11].

Приділяючи значну увагу професійному зростанню, завідувач кафедри Н. М. Ткаченко у 2015 р. здобуває вчене звання доцента, а згодом вступає до докторантури Глухівського

НПУ ім. О. Довженка і успішно захищає дисертацію «Теоретичні і методичні засади формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов у педагогічних закладах вищої освіти» на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» (2020).

Незважаючи на зміну місця роботи, перехід на вищу адміністративну посаду, Наталія Миколаївна Ткаченко продовжує бути частиною живого організму кафедри іноземних мов та методики викладання, працюючи на посаді професора за сумісництвом, бере активну участь у розробленні та вдосконаленні освітніх програм, підготовці необхідних наукових, методичних, консультаційних та дорадчих матеріалів кафедри.

Ірина Олександрівна Пінчук працює на посаді професора кафедри педагогіки і психології початкової освіти. У 2021 р. вона захистила докторську дисертацію. У її науковому доробку понад 80 публікацій, з яких 5 надруковані в періодичних виданнях, які мають імпаکت-фактор Scopus / Web of Science. Ірина Олександрівна є експертом з оцінювання проєктів на проведення фундаментальних і прикладних досліджень Міністерства освіти і науки України, керівником навчально-наукової лабораторії «Сучасна підготовка майбутніх учителів початкових класів до реалізації концепції НУШ» Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, бере участь у підготовці та атестації науково-педагогічних кадрів, здійснює наукове керівництво аспірантами. Протягом трьох років (з вересня по грудень 2022 р.) вона брала участь у програмі навчання та розвитку ЗВО / ЗФПО проєкту «Навчаємося разом» розробників освітніх програм зі спеціальності 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, що проводився в межах проєкту «Фінська підтримка реформи української школи» («Навчаємося разом»), профінансованого Міністерством закордонних справ Фінляндії та ЄС.

Після закінчення Глухівського державного педагогічного університету на кафедрі працювали й інші випускниці цієї спеціальності: кандидати педагогічних наук, викладачі англійської мови Скоробагата Оксана Миколаївна, Зайцева Наталія Григорівна, викладач англійської та німецької мов Кадикова Наталія Володимирівна. Значних успіхів у своїй освітянській кар'єрі досягли Шевченко Юлія Володимирівна,

учитель вищої категорії Глухівської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 1, старший учитель; Левік Тетяна Петрівна, учитель вищої категорії Глухівської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 3, старший вчитель; Пилипенко Тетяна Петрівна, учитель вищої категорії в КУ «Сумська ЗОШ I–III ступенів № 12 ім. Берестовського»; Федотенко Людмила Григорівна, голова циклової комісії гуманітарно-соціальних освітніх компонентів ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка», викладач англійської мови; Петрушова Людмила Степанівна, голова циклової комісії викладачів іноземної мови Глухівського агротехнічного фахового коледжу СНАУ, спеціаліст вищої категорії; Самофалова Світлана Григорівна, завідувач заочного відділення Глухівського агротехнічного фахового коледжу СНАУ, спеціаліст вищої категорії, старший викладач та інші.

Випускниці спеціальності «Дошкільне виховання» з правом проведення занять іноземною мовою (англійською) Любива (Козлова) Віталіна В'ячеславівна і Марєєва (Лайко) Тетяна Вікторівна працюють у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка на факультеті дошкільної освіти. За цей час вони захистили кандидатські дисертації з педагогічних наук, отримали звання доцента, мають у своєму професійному доробку статті у фахових виданнях, у закордонних виданнях, зокрема включених до наукометричних баз даних, навчально-методичні видання, розділи у монографіях з актуальних питань розвитку дошкільної науки. Наразі Т. В. Марєєва є докторанткою Глухівського НПУ ім. О. Довженка.

Ініціативу кардинальних змін у підготовці майбутніх учителів англійської мови продовжила на той час кандидат педагогічних наук та доцент **Людмила Яківна Бірюк**, яка працювала на посаді завідувача кафедри з 1998 по 2004 рр. У цей час було створено філологічний факультет, і всі зусилля викладачів кафедри іноземних мов були спрямовані на підготовку вчителів за подвійною спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова і література та мова і література (англійська)». Колектив кафедри поповнився новими перспективними викладачами: К. Г. Савицьким, Т. В. Савицькою, В. М. Базуріною, І. В. Борисенко, Л. В. Туркіною (Журбою), В. О. Бутовою, Л. В. Ємельяненко, К. І. Андріїшиною,

Д. В. Мовчан та іншими. Саме в цей період було розпочато плідну співпрацю з американськими волонтерами з Корпусу Миру.

Випускники вищезазначеної спеціальності досягли значних успіхів у своєму професійному розвитку, зокрема: кандидат педагогічних наук, доцент **Андрій Васильович Шерудило** наразі вже багато років керує Навчально-науковим інститутом педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Кандидат педагогічних наук Наталія Павлівна Кочубей та кандидат філологічних наук Іванна Мечиславівна Заремська є старшими викладачами кафедри іноземних мов та методики викладання. Дзекелев Роман Євгенійович працює вчителем англійської мови Глухівської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 3, керує ГО «Козацький клуб «Гарда», у 2019 р. здобув звання лауреата щорічного міського конкурсу «Професіонал року» у номінації «Діяч культури та мистецтва». Сокол Вікторія Миколаївна очолює Шосткинську районну раду Сумської області, Васильєва Маріанна Іванівна працює заступником міського голови Глухівської міської ради Сумської області. У ПрАТ «Одеська кіностудія» працюють випускники Ксенія Колода (заступниця директора Департаменту заходів), Гурець Андрій Васильович (менеджер проєктів) та Маринченко Олександра Едуардівна (головна редакторка).

Із 2004 р. розпочався найактивніший і найефективніший період розвитку кафедри. Її було реорганізовано в кафедру іноземних мов та методики викладання в складі філологічного факультету. Завідувачем кафедри стала кандидат педагогічних наук, доцент **Людмила Володимирівна Кочубей**, яка разом з колективом кафедри доклала зусиль для акредитації на пряму підготовки (спеціальності) 0101 Педагогічна освіта за II–III рівнями: 6.010100 та 7.010103 Педагогіка і методика середньої освіти. Мова та література (англійська); 0203 Гуманітарні науки 6.020303 та 7.02030302 Філологія. Мова і література (англійська) (Сертифікати про акредитацію серія НД-II № 1942907 та серія НД-III № 1942908 від 08.12.2010). У 2005 та 2006 рр. було здійснено набір студентів на подвійну спеціальність 6.010100 Педагогіка і методика середньої освіти. Біологія. Англійська мова.

Із червня 2009 по серпень 2010 р. колектив кафедри очолювала відома в Україні вчена, доктор педагогічних наук (1988), професор (1991) **Наталія Арсеніївна Пашківська**

(1926–2021), яка на посаді професора кафедри продовжувала працювати до 1 жовтня 2013 р. [6, с. 2–4, 24–27].

З того часу колектив кафедри цілеспрямовано активізував науково-дослідницьку діяльність та навчально-методичну роботу. Захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук Костянтин Григорович Савицький (2004 р., кандидат філологічних наук), Валентина Михайлівна Базуріна (2006 р., кандидат педагогічних наук), Ольга Костянтинівна Мілютіна (2008 р., кандидат педагогічних наук), Наталія Миколаївна Ткаченко (2011 р., кандидат педагогічних наук), Ірина Олександрівна Пінчук (2012 р., кандидат педагогічних наук).

У 2011 р. на базі філологічного факультету було створено Навчально-науковий інститут гуманітарної освіти і в липні цього ж року згідно з наказом міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 2487-Л було акредитовано напрям підготовки (спеціальність) 0203 Гуманітарні науки 6.020302 Філологія (англійська мова)* за другим рівнем, а у 2013 р. було отримано ліцензію на надання освітніх послуг, пов'язаних з одержанням вищої освіти на рівні кваліфікаційних вимог до бакалавра та спеціаліста за напрямом підготовки 6.030302 Філологія (англійська мова)* та спеціальністю 7.02030302 Мова і література (англійська)* (наказ міністерства освіти і науки України від 04.05.2013 № 2070-л).

У травні 2015 р. Навчально-науковий інститут гуманітарної освіти було реорганізовано у факультет філології та історії, і всі зусилля науково-педагогічних працівників кафедри іноземних мов та методики викладання були спрямовані на ліцензування ОС «Магістр» за спеціальністю 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)). Вагому допомогу в реалізації цього завдання та підтримку колективу кафедри надавала доктор педагогічних наук, професор, науковий співробітник Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, непересічний фахівець у галузі педагогічної компаративістики і розвитку дитячої обдарованості, авторка понад 170 наукових праць, серед яких одноосібні і колективні монографії, статті у міжнародних індексованих виданнях і фахові статті у вітчизняних часописах, тези наукових виступів на конференціях різного рівня як в Україні, так і за межами нашої держави, **Наталія Миколаївна Лавриченко** [1, с. 151, 159]. З'ява Наталії Миколаївни на кафедрі іноземних мов та методики викладання Глухівського

національного педагогічного університету імені Олександра Довженка у 2016 р. стала іще однією яскравою сторінкою поступу кафедри.

Трудову діяльність Наталія Миколаївна розпочала у 1980 р., відразу після закінчення Київського державного педагогічного інституту іноземних мов (нині – Київський національний лінгвістичний університет) за фахом «учитель французької та англійської мов». У закладах шкільної освіти Н. М. Лавриченко працювала протягом десятиліття, здобувши дуже цінний досвід практичної роботи з дітьми і виявлення проблем і потреб школярів, уміння розпізнати обдарованих дітей і можливості їхнього особливого розвитку з опертям на природні здібності.

Такі здобутки вчителя не могли залишити поза увагою педагогі-теоретики, адже будь-яка теоретична праця потребує практичного підтвердження, тому у 1990 р. Наталію Миколаївну було запрошено до співпраці на посаду молодшого наукового співробітника в Українському науково-дослідному інституті педагогіки (нині Інститут педагогіки НАПН України) [20].

Невтомний трудівник і пошуковець, вона вступила до аспірантури, і підтвердженням невгамовної енергії і темпу її наукового пошуку став публічний захист дисертації «Професійна орієнтація учнів у системі середньої освіти Франції» у 1996 р. (усього через рік після вступу до аспірантури). На цьому Наталія Миколаївна зупинитись не могла, адже мала значну кількість напрацювань і хотіла ділитися своїми надбаннями із колегами-науковцями як в Україні, так і далеко за її межами. Отож, у 2001 р. вона вступила до докторантури, а у 2006 р. захистила докторську дисертацію «Педагогічні основи соціалізації учнівської молоді в країнах Західної Європи».

Протягом 2005–2013 рр. науковиця обіймала посади завідувача лабораторії порівняльної педагогіки (2005–2009) та першого заступника директора інституту (2009–2013). Пропагуючи розвиток вітчизняної науки і можливість оприлюднювати результати своїх наукових пошуків для колег, Наталія Миколаївна заснувала та обійняла посаду головного редактора часопису «Порівняльно-педагогічні студії».

У 2016 р., очоливши кафедру іноземних мов та методики викладання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Наталія Лавриченко відразу спрямувала викладачів до наукового пошуку щодо

актуальної на той час проблеми – перебудови освітньої системи України, пов'язаної із реформою «Нова українська школа». Під керівництвом науковиці колектив кафедри створив монографію «Підготовка вчителя іноземної мови (англійської) для Нової української школи» [9], де порушено питання не лише загальної концепції реформи, її завдань і перспектив, порівняльного аналізу вітчизняної та зарубіжних систем освіти, а й найгостріше на той час – підготовка вчителя до роботи в школі нового типу.

Н. М. Лавриченко вдало поєднувала менеджерську діяльність завідувача і наукового консультанта викладачів кафедри, аспірантів, магістрантів, студентів, показуючи їм шлях до світу педагогічної науки.

Багаторічна невтомна праця Наталії Лавриченко в царині науки гідно оцінена численними нагородами, серед яких: Почесна Грамота Верховної Ради України «За особливі заслуги перед Українським народом»; знак МОН України «Відмінник освіти України»; знак МОН України «За наукові досягнення»; знак «Ушинський К. Д.».

Наталія Миколаївна активізувала наукову роботу викладачів кафедри та студентів, заохочуючи їх до публікації результатів наукової та науково-методичної роботи, до участі в наукових конференціях, конкурсах наукових робіт тощо. Під її керівництвом було видано колективну монографію «Підготовка вчителя іноземної мови (англійської) для Нової української школи», низку навчальних та навчально-методичних посібників і рекомендацій. Традиційним на кафедрі стало проведення наукових заходів, зокрема Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна іншомовна освіта в Україні та за кордоном: стан, виклики і перспективи» та Всеукраїнських науково-педагогічних читань молодих учених і здобувачів освіти іноземними мовами з міжнародною участю «The 21st Century Challenges in Education and Science».

Співорганізаторами Всеукраїнських науково-педагогічних читань молодих учених і здобувачів освіти іноземними мовами з міжнародною участю «The 21st Century Challenges in Education and Science» кожного року є Відділ порівняльної педагогіки Інститут педагогіки НАПН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Національний авіаційний університет, ВСП «Глухівський агротехнічний фаховий коледж СНАУ» та ін. Логічним підсумком роботи конференції стало

видання щорічних збірників наукових матеріалів. Організатори засвідчують високий рівень сформованості у здобувачів освіти і молодих учених дослідницької компетентності та вміння спілкуватися іноземними мовами в науковій діяльності.

Плеяду розбудовників і багаторічних викладачів кафедри іноземних мов та методики викладання яскраво доповнює постать **Ольги Костянтинівни Мілютіної** – кандидата педагогічних наук, доцента кафедри іноземних мов та методики викладання, авторки майже 60 наукових праць, серед яких три монографії, 10 навчальних посібників для закладів вищої освіти, наукові публікації у фахових виданнях України.

Ольги Костянтинівна розпочала свій викладацький шлях у Глухові в 1979 р. відразу після закінчення Чернівецького державного університету за спеціальністю «Романо-германські мови та література» (1974–1979) і здобуття кваліфікації філолога, викладача англійської мови та літератури, перекладача.

Незважаючи на юний вік, О. К. Мілютіна відразу показала себе як вимогливий і справедливий викладач, кваліфікований фахівець і хороша колега. Потужна енергія наукового пошуку і жага до отримання нових знань та вдосконалення вже набутих спрямувала Ольгу Костянтинівну до вступу в аспірантуру Глухівського державного педагогічного університету (2002–2005). Навіть у виборі закладу освіти для навчання в аспірантурі О. К. Мілютіна віддала перевагу рідній *alma mater*, аби не втрачати зв'язок із колегами та студентами.

Після ґрунтовної й тривалої праці над науковим дослідженням «Полікультурна освіта учнів середньої загальноосвітньої школи у Великій Британії» відбувся її публічний захист у Житомирському державному університеті імені Івана Франка, спеціальність 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки (2008) [1, с. 159].

Задовго до популяризації міжнародних контактів Ольга Костянтинівна розпочала встановлювати зв'язки, що дало змогу студентам спілкуватися з іноземцями, удосконалюючи свої навички усного та писемного мовлення, а О. К. Мілютіна згодом очолила Клуб інтернаціональної дружби.

Протягом усього періоду плідної діяльності на кафедрі Ольга Костянтинівна активно займається науковою діяльністю, результати якої відображені в одноосібній монографії «Полікультурна освіта школярів у Великій Британії» (2008), а

також вона є членом авторського колективу монографії «Підготовка вчителя іноземної мови (англійської) для Нової української школи» (2018) [10].

Багаторічна праця зі студентами розвинула тонке відчуття їхніх освітніх потреб. Тому Ольга Костянтинівна активно задовольняє їх, створюючи навчальні посібники різноманітної тематики для студентів вищих навчальних закладів: «Навчально-методичний посібник з домашнього читання англійською мовою за романами Брема Стокера та Емілі Бронте» (2024), «Латинська мова» (2012, 2020), «Методичні рекомендації з граматики англійської мови для проведення практичних занять зі студентами-заочниками» (2001, 2008), «Основні вимоги до написання науково-дослідних робіт з іноземної мови (для студентів філологічних спеціальностей)» (2016), «Навчально-методичні рекомендації до проведення занять із домашнього читання за романом Б. Стокера «Дракула»» (2016), «Герменевтичний аналіз та інтерпретація тексту» (2018) [10].

Окрім практичної, методичної діяльності, О. К. Мілютіна продовжує наукові пошуки в царині порівняльної педагогіки, функціональної лінгвістики, розглядаючи актуальні питання сучасної педагогічної та лінгвістичної науки в численних фахових статтях, наукових доробках у міжнародних індексованих виданнях, тезах доповідей на наукових та науково-практичних конференціях.

За вагомий особистий внесок у підготовку висококваліфікованих педагогічних кадрів Ольга Костянтинівна нагороджена Почесною Грамотою управління освіти і науки обласної держадміністрації, Подякою Міністерства освіти та науки України за багаторічну сумлінну працю, вагомий особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів та плідну науково-педагогічну діяльність, Подякою ректора Глухівського НПУ імені О. Довженка за значні досягнення у науковій, науково-методичній роботі та багатьма іншими відзнаками, які підтверджують сумлінність і працьовитість педагога.

Ольга Костянтинівна довгий час обіймала посади спочатку в.о. завідувача кафедри іноземних мов та методик викладання (2019), а потім і завідувача – із 2021 до 2024 р. Незважаючи на зайнятість із вирішенням адміністративних питань, Ольга Костянтинівна є добрим порадиником і наставником для своїх колег, особливо підтримує молодих викладачів, які щойно

ступили на непростий шлях викладацької діяльності. Під її керівництвом колектив кафедри досягнув значних результатів, викладачі успішно працювали як єдиний організм і успішно пройшли акредитацію фахової спеціальності.

З 2021 р. О. К. Мілютіна є керівником теми науково-дослідної роботи кафедри «Сучасні підходи до навчання іноземних мов та професійної підготовки вчителя англійської мови і літератури», зареєстрованої в УКР ІНТЕІ під номером державної реєстрації 0120U103903 (09.2021-09.2025). Цілі й завдання наукових пошуків науково-педагогічних працівників кафедри передбачають зв'язок з практичними та теоретичними курсами, які викладаються, що дозволяє впроваджувати наукові розробки викладачів кафедри в освітній процес і залучати здобувачів освіти до наукової роботи, зокрема участі у міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференціях різних видів та семінарах, всеукраїнських олімпіадах та конкурсах студентських наукових робіт тощо.

Відповідно до загальнокафедральної теми працюють наукові гуртки і проблемні групи («Актуальні питання сучасної германської філології» – керівник О. К. Мілютіна; «Англомовна художня проза ХХ–ХХІ ст.: основні напрями, течії, стилі» – керівники М. О. Кушнерьова, О. М. Чайка; «Цікаво про лінгвістичні дослідження» – керівник В. О. Бутова; «Методична підготовка вчителя англійської мови в контексті концепції НУШ» - керівники О. М. Чайка, О. М. Скоробагата та ін.).

На сьогоднішній день кафедра іноземних мов та методики викладання функціонує в структурі Навчально-наукового інституту філології та історії і є випусковою за ОПП «Середня освіта (Мова і література (англійська))» спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Англійська мова і література) та 014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література) за освітніми ступенями «Бакалавр» та «Магістр». Викладачі кафедри також забезпечують викладання ОК «Англійська мова за професійним спрямуванням», «Англійська мова для академічних цілей», «Наукова англомовна комунікація» для освітніх програм, що функціонують в ННІ філології та історії, на факультетах природничої та фізико-математичної освіти, технологічної та професійної освіти.

У 2022 р. відбулася акредитація ОПП «Середня освіта (Мова і література (англійська))» за освітнім ступенем «Бакалавр» Національним агентством із забезпечення якості освіти. До зустрічей з експертами долучилися зарубіжні колеги-освітяни. Значну роботу із налагодження міжнародної взаємодії кафедри іноземних мов здійснила **Віра Олександрівна Бутова**, яку, окрім встановлення зв'язків із міжнародною викладацькою спільнотою, найбільше цікавлять перекладацькі студії, саме тому її сміливо можна назвати амбасадором перекладацьких студій на кафедрі іноземних мов та методики викладання. Такої кількості прочитаних іншомовних книг, бажання перечитати їх разом зі студентами і навчити їх літературного перекладу важко навіть уявити.

Кандидат педагогічних наук, автор понад 30 наукових праць, серед яких: статті у фахових виданнях України, тези доповідей, монографія у співавторстві (Науковий та педагогічний супровід сталого розвитку, 2019), В. О. Бутова продовжує бути справжнім, есенційним практиком, адже взнаки дається багаторічний досвід роботи в закладах загальної середньої освіти [8].

Віра Бутова намагається завжди бачити проблему під якомога більшою кількістю кутів, адже вона досконало знає навчально-виховний процес як закладу вищої освіти, так і шкільних установ. Отож студент перед нею постає одночасно і як об'єкт, і як суб'єкт навчально-виховного процесу, як здобувач освіти, так і її надавач, адже перед нами – майбутній Учитель.

Свою науково-педагогічну діяльність Віра Олександрівна Бутова розпочала після закінчення Сумського державного педагогічного інституту імені А. С. Макаренка за спеціальністю «Англійська і німецька мови», отримавши кваліфікацію вчителя англійської та німецької мов (1988).

Спочатку стежина долі завела Віру Олександрівну до середньої школи, де вона віддано навчала учнів, велика кількість яких вступала до педагогічних закладів освіти, адже перед ними – взірць справжнього вчителя: Віра Олександрівна надихнула багатьох своїх учнів на обрання вчительської професії як основного орієнтиру в житті. Співпраця з університетом розпочиналась спочатку через проходження педагогічної практики: студенти направлялись до вчителя для здобуття практичного досвіду, а викладачі, спостерігаючи за педагогічною

майстерністю і високою кваліфікацією В. О. Бутової, ініціюють її запрошення до роботи в університеті.

Після нетривалого періоду роботи на кафедрі Віра Олександрівна вступила до аспірантури Інституту педагогіки НАПН України та захистила дисертаційне дослідження «Організаційно-педагогічне забезпечення якості освіти у загальноосвітніх школах Фінляндії» на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка (спеціальність 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки) [1, с. 159].

Після захисту дисертації й переходу на вищий щабель у науково-педагогічній ієрархії Віра Олександрівна вирішує відкрити новий тренд науково-педагогічної діяльності й розпочинає активне розроблення міжнародної співпраці. У цьому контексті В. О. Бутова бере участь у міжнародній інформаційній зустрічі проєкту K107 ERASMUS + в Боснії і Герцеговині, роботі літньої школи «Education Research: Communication, Grant-writing, Methodology and Publications» (2016 р.). Викладачка відвідала декілька разів Німеччину (Zittau-Goerlitz University of Applied Sciences) та Туреччину (Teaching Mobility of Individuals), з метою академічного обміну в рамках проєкту Erasmus +. Зокрема, вже вкотре відвідала, Туреччину в рамках міжнародної академічної мобільності, після карантинних обмежень внаслідок епідемічної небезпеки поширення COVID-19 та під час військової агресії росії на території України. Викладачка також входить також до складу Української асоціації дослідників освіти і активно залучає здобувачів вищої освіти до академічної мобільності.

Завдячуючи Вірі Олександрівні вже багато років ведеться плідна співпраця Глухівського НПУ ім. О. Довженка із зарубіжними колегами-освітянами – почесним професором Університету Вольфом Бльомерсом (Німеччина) та викладачем англійської мови університету Афьйон Коджатепе Ільясом Сайкілі (Туреччина), які постійно беруть активну участь у різноманітних заходах кафедри та Навчально-наукового інституту філології та історії.

Особливою рисою Віри Олександрівни є нестримне бажання передати студентам любов до України, особливим чином показати її місце на геополітичній мапі світу, особливо в нинішніх умовах, порівняти культуру і звичаї країн, як відвідала викладачка, на основі власного досвіду.

Незважаючи на надзвичайно складні умови, у яких доводиться працювати українським викладачам та, зокрема, науково-педагогічним працівникам кафедри іноземних мов, поряд із агресивною одержавлю, військові якої час від часу обстрілюють не лише прикордоння але й інші населені пункти України, Віра Олександрівна продовжує мислити перспективно, агітує здобувачів вищої освіти бути активними учасниками різноманітних міжнародних проєктів та ініціатив.

Викладачі кафедри іноземних мов постійно вдосконалюють свій професійний рівень, модернізують методики викладання та впроваджують сучасні технології навчання. За останні роки були опубліковані навчальні підручники та посібники, за якими навчаються здобувачі освіти ОП «Середня освіта (Мова і література (англійська))» («Theoretical English Phonetics Course», 2017; «Герменевтичний аналіз та інтерпретація тексту», 2018; «Латинська мова», 2020; «Навчально-методичний посібник з домашнього читання англійської мовою за романами Брема Стокера та Емілі Бронте «Буремний перевал»», 2024; «Практична граматики німецької мови», 2024 тощо). Змістові, методичні, організаційні та ресурсні складники підготовки вчителя англійської мови та зарубіжної літератури висвітлено в колективній монографії кафедри «Підготовка вчителя іноземної мови (англійської) для Нової української школи», а також у численних наукових дослідженнях, опублікованих у виданнях, які мають імпакт-фактор Scopus / Web of Science.

Професійному розвитку науково-педагогічних працівників кафедри сприяє постійна участь у міжнародних та всеукраїнських семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах і стажуваннях.

Важливим аспектом роботи кафедри іноземних мов та методики викладання є міжнародна діяльність. Науково-педагогічні працівники кафедри та здобувачі вищої освіти спеціальності 014.021 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література) є найактивнішими учасниками багатьох міжнародних заходів як в Україні, так і за кордоном, зокрема міжнародних конференцій, вебінарів і семінарів, програм міжнародної академічної мобільності та міжнародних стажувань тощо. Викладачі кафедри належать до складу громадської організації «Асоціація викладачів англійської мови «TESOL-Україна»» (TESOL-Ukraine), яка є міжнародною філією TESOL Inc.,

міжнародної асоціації вчителів англійської мови для носіїв інших мов.

Із 2021 р. на кафедрі було розпочато роботу з підготовки фахівців для зарубіжних країн. Першими іноземними здобувачами ОП «Середня освіта (Мова і література (англійська))» ОС «Бакалавр» стали громадяни Китайської Народної Республіки (Чжао Юйсян, Ван Сіюань, Чень Чжисі) та Республіки Туркменістан (Гурбанов Керім, Керімов Байрам, Есенов Халмират). Сьогодні іноземні громадяни навчаються і на магістерській ОП «Середня освіта (Мова і література (англійська))». Постійною є робота професорсько-викладацького складу кафедри з надання соціально-психологічної, соціально-культурної та лінгвістичної адаптації іноземних здобувачів до освітньої системи та культури України. Ефективну допомогу в підготовці іноземців надає Китайський центр.

З червня 2024 р. кафедру іноземних мов та методики викладання Глухівського вишу очолює кандидат філологічних наук, доцент **Дмитро Анатолійович Марєєв**. Наразі викладачі кафедри розвивають напрями, пов'язані з використанням інтерактивних технологій в освітньому процесі, працюють над упровадженням інтердисциплінарних програм, що поєднують вивчення іноземних мов із іншими освітніми компонентами та розвитком міжнародних проєктів.

Список використаної літератури та джерел

1. Альманах університетської слави. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка (1874–2019) / гол. ред. О. І. Курок. Суми, ПВП «Видавничий будинок «Еллада»», 2019. 196 с.
2. Відомчий архів Глухівського НПУ імені Олександра Довженка. Особова справа Андрійчука Анатолія Васильовича (69 аркушів).
3. Відомчий архів Глухівського НПУ імені Олександра Довженка. Особова справа Єрохи Зінаїди Максимівни (78 аркушів).
4. Відомчий архів Глухівського НПУ імені Олександра Довженка. Особова справа Ніканорової Лідії Тимофіївни (78 аркушів).
5. Відомчий архів Глухівського НПУ імені Олександра Довженка. Особова справа Остапенка Василя Іларіоновича (пагінація відсутня).
6. Відомчий архів Глухівського НПУ імені Олександра Довженка. Особова справа Пашківської Наталії Арсеніївни (39 аркушів).
7. Гирич Я. М. Матеріали до біографічного словника «Науково-педагогічні працівники Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка, 1952–1991 рр.» (літери «П, Р, Т, У, Ф, Ц, Ч, Я»). *Історичні студії суспільного прогресу*. 2017. Вип. 5. С. 180–217. URL:

<http://issp.gnpu.edu.ua/sites/default/files/doc/020hyrbio05.pdf> (дата звернення: 23.03.2024).

8. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Кафедра іноземних мов та методики викладання. *Бутова Віра Олександрівна*. Доступ через <http://nnifi.gnpu.edu.ua/butova/>

9. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Кафедра іноземних мов та методики викладання. *Лавриченко Наталія Миколаївна*. URL: <http://nni.gnpu.edu.ua/index.php/kafedry/kafedra-inozemnykh-mov-ta-metodyky-vykladannia/sklad-kafedri/lavrychenko-nm> (дата звернення: 11.04.2024).

10. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Кафедра іноземних мов та методики викладання. URL: *Мілютіна Ольга Костянтинівна*. Доступ через <http://nnifi.gnpu.edu.ua/miliutina/> (дата звернення: 11.04.2024).

11. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Кафедра іноземних мов та методики викладання. *Ткаченко Наталія Миколаївна*. Доступ через <http://nnifi.gnpu.edu.ua/tkachenko/>

12. Григорій Львович Сапітон (1901–1954) : біобібліогр. покажчик до 70-річчя від дня смерті / керівник вид. проєкту О. І. Курок; уклад.: А. П. Гриценко. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2024. 48 с. («Видатні імена та події Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка»).

13. Гриценко А. П., Колієнко А. А. Глухівський учительський інститут: філософські засади заснування та функціонування. *Культурологічний альманах*. 2023. № 2. С. 157–162. URL: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.2.21> (дата звернення: 11.04.2024).

14. Гриценко А. Директорство Григорія Сапітона у Глухівському учительському інституті. *Глухівські історико-філософські читання* : збірник наукових праць / редкол.: А. П. Гриценко, голова, та ін. Глухів : Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2024. Вип. 2. С. 24–28. URL: <http://46.201.250.252/handle/123456789/2904> (дата звернення: 11.04.2024).

15. Гриценко А. П., Курок О. І. До питання періодизації історії Глухівського державного педагогічного інституту на рубежі ХХ–ХХІ століть. *Освіта і наука ХХІ століття* : матеріали звітної наук.-практ. конф. викладачів (м. Глухів, 4 травня 2022 р.). Глухів, 2022. С. 48–49.

16. Гриценко А. П. Історія впровадження методики використання інформаційних ресурсів у практику навчання історії у вітчизняних школах на рубежі ХІХ–ХХ ст. *Сіверщина в історії України* : зб. наукових праць. Вип. 7. Київ – Глухів : Центр пам'ятокознавства НАН України і УТОПІК, 2014 С. 249–252. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sviu_2014_7_62 (дата звернення: 11.04.2024).

17. Гриценко А. Пам'яті Григорія Львовича Сапітона (1901–1954) – директора Глухівського учительського інституту. *Сіверянський літопис* : науковий журнал. 2024. № 3 (177). С. 172.

18. Гриценко А. П., Ащаулова Т. А. Порівняльна характеристика соціального статусу та рівня життя викладачів Глухівської чоловічої гімназії та Глухівського учительського інституту в 1870-х – 1900-х роках. *Сумський історико-архівний журнал*. 2022. № XXXIX. С. 26–32. DOI: doi.org/10.21272/shaj.2022.i39.p.25 (дата звернення: 11.04.2024).

19. Гриценко А. П. Розвиток Глухівського педагогічного інституту у 1990-х роках. *Сіверщина в історії України* : збірник наукових праць. 2022. Вип. 15. С. 140–147. URL: https://nz-hlukhiv.com.ua/wp-content/uploads/sivershuna/sivershuna_2022.pdf (дата звернення: 10.11.2023).

20. Гриценко А. П., Ащаулова Т. А. Управлінці Глухівського учительського інституту (1874–1991 рр.). *Історико-краєзнавчі дослідження: традиції та інновації* : матеріали VI міжнародної наукової конференції (м. Суми, 8–9 грудня 2023 р.). У 2-х ч. Ч. 1. Суми : ФОР Цьома С. П., 2024. С. 75–79.

21. Заболотна О. А. Лавриченко Наталія Миколаївна. *Енциклопедія сучасної України* / ред. кол.: І. М. Дзюба та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. Т. 16. 712 с. ISBN 978-966-02-7998-8.

22. Кириченко А. В. Історія Глухівського учительського інституту 1874 по 1924 роки : біобібліогр. покажчик до 150-річчя з часу заснування університету / керівник вид. проєкту О. І. Курок; уклад.: А. П. Гриценко; В. М. Крижанівський. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2024. 48 с. («Видатні імена та події Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка»).

23. Крижанівський В. М. Викладачі Глухівського інституту (1874–1924) : біобібліогр. словник. Глухів ; Кропивницький, 2017. 95 с.

24. Крижанівський В. М. Матеріали до біографічного словника «Науково-педагогічні працівники Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка, 1924–1941 рр.». *Історичні студії суспільного прогресу*. 2018. Вип. 6. С. 112–147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iscp_2018_6_13 (дата звернення: 11.04.2024).

25. Крижанівський В. М. Матеріали до біографічного словника «Науково-педагогічні працівники Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка, 1952–1991 рр.». *Історичні студії суспільного прогресу*. 2014. Вип. 2. С. 99–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iscp_2014_2_16 (дата звернення: 11.04.2024).

26. Крижанівський В. М. Матеріали до біографічного словника «Науково-педагогічні працівники Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка, 1952–1991 рр.» (літера «К»). *Історичні студії суспільного прогресу*. 2015. Вип. 3. С. 113–125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iscp_2015_3_16 (дата звернення: 11.04.2024).

27. Крижанівський В. М. Матеріали до біографічного словника «Науково-педагогічні працівники Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка, 1952–1991 рр.» (літери «Л, О»). *Історичні студії суспільного прогресу*. Глухів, 2016. Вип. 4. С. 149–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iscp_2016_4_16 (дата звернення: 11.04.2024).

28. Крижанівський В. Матеріали до біографічного словника «Науково-педагогічні працівники Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка, 1952–1991 рр.» (літери «С, Ш, Х, Ю»). *Історичні студії суспільного прогресу*. Глухів, 2017. Вип. 5. С. 311–333. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iscp_2017_5_23 (дата звернення: 11.04.2024).

29. Курок О., Гриценко А. Крижанівський В., Чумаченко О. Глухівський інститут в 1917–1924 рр.: між дерусифікацією та українізацією. *Сіверянський літопис*. 2023. № 1. С. 37–43. DOI: <https://doi.org/10.58407/litopis.230105> (дата звернення: 11.04.2024).

30. Курок О. І., Гриценко А. П. Досвід формування професійної компетентності майбутніх учителів історії у Глухівському учительському інституті у 1874–1917 роках. *Сіверщина в історії України* : зб. наукових праць. Вип. 13. Київ – Глухів : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2020. С. 233–237.

31. Курок О., Гриценко А. Заснування Глухівського учительського інституту. *Актуальні питання дослідження вітчизняної історії й викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах НУШ* : збірник наукових праць / редкол.: А. П. Гриценко, голова, О. А. Чумаченко, співголова, та ін. Глухів : Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2022. Вип. 1. С. 19–23.

32. Курок О., Гриценко А., Прокопчук В. Ліквідація неписьменності 20–30-х років ХХ століття як соціальний та політичний проєкт радянської влади: філософський аспект. *Сумський історико-архівний журнал*. 2023. № XL. С. 12–18. URL: doi.org/10.21272/shaj.2023.i40.p.12 (дата звернення: 11.04.2024).

33. Курок О. І., Гриценко А. П. Організація фахової підготовки майбутніх педагогів у Глухівському учительському інституті у 1870-х роках. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2022. Вип. 50, № 3, Ч. 1 С. 12–24. URL: <https://drive.google.com/file/d/182VCBkC9-qYdkoz1j2mGgLebtmGkpLdo/view> (дата звернення: 11.04.2024).